

Att vistas ute på förskolans gård
“Utegård som pedagogisk arena”

To stay out on the pre-school
playground
“Outside environment as the educational
arena”

Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå 15 Högskolepoäng
Hösttermin 2012

Författare: Nadya Bidiwala

Handledare: Urban Carlén
Examinator: Ninitha Maivorsdotter

Förord

Under den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) upptäcktes att de flesta av barnen blev tvingade att gå ut på förskolans gård på vissa bestämda tider. Barnen protesterade mot att leka ute, de ville hellre vara inomhus. Exempelvis sade en av pedagogerna till barnen vid ett tillfälle ”ni kan börja städa, för vi ska gå ut”. Några barn svarade genast ”Neeej, va tråkigt! Kan vi inte få leka inne?”. Förundrad över denna händelse ville jag försöka förstå varför barnen reagerade så negativt över att gå ut på förskolegården. Det var uppenbart att barnen inte kände sig lockade av att leka ute och rutin med utomhuslek i förskolan var inte alls uppskattad av dem. Hur en pedagog kan öka intresset hos barnen för utomhusleken är något som borde vara en central fråga att diskutera. Min första tanke var att deras olust möjligen kunde bero på att förskolans utegård inte uppfyllde deras förväntan och inte var tillräckligt utmanande, därför önskade barnen vara inne och leka istället.

Enligt förskoleläroplanen (Lpfö98/reviderad 2010) är det pedagogens uppdrag att se till att barn utvecklar sin nyfikenhet och sin lust att leka även i utomhusmiljö. Det beskrivs i förskolans läroplan att aktiviteter ska planeras i verksamheten på ett sådant sätt som hjälper barnen att förstå hur vardagsliv och arbete utformas. Det finns en mängd litteratur om utemiljön i förskolan som beskriver om åtskilliga utomhuslekar. Föreliggande studie gör en analys över hur utemiljön är utformad på två olika förskolor samt över möjligheterna för pedagoger att utveckla idéer om att organisera aktiviteter och utforma utegården på ett sätt som lockar till rörelse hos både barnen och pedagogerna tillsammans.

Resumé

Arbetets art: Examensarbete lärarutbildningen 2013, Avancerad nivå, 15hp

Högskolan i Skövde

Titel: Att vistas ute på förskolans gård: Utegården som pedagogisk arena.

Sidantal: 26

Författare: Nadya Bidiwala

Handledare: Urban Carlén

Datum: januari 2013

Nyckelord: förskolegården, utomhuslek, utveckling, yrkesroll

Vi lever i ett samhälle där det förekommer mycket stress. Barn upplever en ökad stress som kan vara relaterad till minskad fysisk aktivitet på grund av att allt mer av deras fritid ägnas åt tevetittande och dataspel. Detta gör att en dålig vana växer även bland de små barnen, som hellre vill sitta stilla än röra på sig. Utgångspunkten är vikten av att redan i förskolan skapa en önskan hos barnen att komma ut i utomhusmiljö och att de ska tycka att det är roligt och spännande att vara ute. Syftet med studien är att lyfta fram förskolepedagogers yrkesroll för sitt pedagogiska arbete på förskolegården. De tre forskningsfrågorna som besvaras är (1) Hur resonerar förskolepedagoger kring det pedagogiska arbetet med barns utelek på förskolegården? (2) Hur resonerar de kring utformningen av förskolegården i relation till det pedagogiska arbetet med barnens utelek? och (3) Hur resonerar de kring delaktighet vad gäller att utforma förskolans utegård? Studien har som utgångspunkt följande begrepp; utelek, förskolegårdens utformning och pedagogiskt arbete. Studien är kvalitativ och bygger på intervjuer med pedagoger. Resultatet visade att förskolegårdarna i studien uppfyller barns ”naturliga” behov som att träna sin kropp genom att springa, hoppa, leka samt samarbeta både i självbestämda och styrda aktiviteter. Pedagogernas intresse för utemiljöns utformning spelar stor roll för barns lek och utveckling. Studien bidrar till en inblick i vad utemiljöns utmaningar består i och hur dess utformning påverkar barns utelek och utveckling.

Abstract

Study: Degree project in teacher education 2013, Advanced level, 15hp
University of Skövde

Title: To stay out in the preschool playground: Outside environment as the educational arena

Number of pages: 26

Author: Nadya Bidiwala

Tutor: Urban Carlén

Date: January 2013

Keywords: pre-school playground, outdoor game, development, professional role

We live in a society where there is a lot of stress. Children experience an increasing level of stress that can be related to decreasing physical activity and to the fact that they spend more and more of their free time playing computer games or watching the television. This creates a bad habit among the young children, who rather sit down than move around. I assume it is important that the pre-school create such a habit for the children that they want to get outdoors and that outdoor play is fun and exciting. The purpose of this study is to emphasize the pre-school teachers' professional role for their pedagogical work in the pre-school playground. The three research questions answered are: (1) How do pre-school teachers' reason about the educational work regarding children's outdoor play in the pre-school playground? (2) How are pre-school teachers involved in the design of the pre-school playground in relation to the educational work with the children? And (3) what do they express related to their own participation in the design of the outdoor pre-school playground? The study sets out from the following concepts, children's play, pre-school playground, outdoor activity and pedagogical work. The study is qualitative and based on interviews with pre-school teachers. The result showed that the pre-school playgrounds in this study, meet the children's "natural" needs, where they can use their bodies in a natural way as, by running, jumping, playing and to cooperate, both in self-determined or controlled activities. Pre-school teachers' interest in the outdoor environment design has contributed a great deal to children's play and development. The study contributes to an insight into what the outdoor environment is about and how its design affects children's outdoor play and development.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Begreppsdefinitioner	3
2 Litteraturoversikt.....	4
2.1 Lekgårdens uppkomst.....	4
2.2 Barns rättigheter vid utformning av förskolegården	5
2.3 Plan - och bygglagen	5
2.4 Barnsäkra förskolegårdar	6
3 Tidigare forskning	7
3.1 Förskolegårdens betydelse för barns lek	7
4 Metod	9
4.1 Metodval.....	9
4.1.1 Intervjuer	9
4.2 Genomförande, urval och datainsamling.....	10
4.3 Urval.....	10
4.3.1 Förskola 1	10
4.3.2 Förskola 2	11
4.4 Bearbetning/Analys av material	12
4.5 Etiska aspekter.....	13
4.6 Validitet och reliabilitet.....	13
5 Resultat.....	15
5.1 Förskolegård för barns lek och utveckling (1)	15
5.1.1 Motorik och rörelse eller (Motorik och konflikt).....	15
5.1.2 Språk och matematik	15
5.1.3 Förståelse för demokratins grundbegrepp	16
5.2 Delaktighet i utformning av förskolegård (2).....	17
5.2.1 Pedagogens delaktighet	17
5.2.2 Föräldrarnas delaktighet.....	18
5.2.3 Förskolegårdens säkerhet	19
5.3 Sammanfattning av resultat	20
6 Diskussion	21
6.1 Metoddiskussion.....	21
6.2 Resultatdiskussion.....	22
6.2.1 Förskolegård för barns lek och utveckling (1)	22

6.2.2 Delaktighet i utformning av förskolegård (2)	23
6.3 Egna reflektioner	24
7 Vidare forskning.....	26
Referenslista	27
Digitala källor.....	28
Bilaga 1	29
Bilaga 2	30

1 Inledning

Statens Folkhälsoinstitut (2010) hävdar att fysisk aktivitet har en positiv effekt för att förebygga och behandla exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar, cancer, benskörhet, med mera. (Läkartidningen, 2007; Folkhälsoinstitutet, 2010) varnar för ökad fetma hos svenska barn och påtalar den stora betydelsen av rörelse och rytmik för barns hälsotillstånd. Läkartidningen hävdar att ”övervikt och fetma är ett växande problem i stora delar av världen. I Sverige har antalet överviktiga vuxna nästan fördubblats de senaste 20 åren” (Läkartidningen, 2007, s.34). Att vara i rörelse är således viktigt redan i barndomen. Att organisera barn i lekar med rörelser är inom förskolans verksamhet en daglig form av lek. Enligt Folkhälsoinstitutet och läkartidningen kan barns lek bidra till att minska problemen med fetma. I Folkhälsoinstitutets rapport (2010) framkom att utomhusleken numera konkurrerar med en mängd andra aktiviteter, framför allt tv-program och dataspel, vilket gör att barnen rör sig mindre än tidigare. Enligt rapporten är pedagoger viktiga förebilder för hur barn uppfattar fysisk aktivitet utomhus.

Folkhälsoinstitutet (2010) framhåller att:

”Barns fysiska aktivitet är viktig då den stimulerar den motoriska utvecklingen och koordinationen samt ökar barnens kognitiva kapacitet vilket är av betydelse för skolarbetet. Barn som är fysiskt aktiva har större möjlighet att få en god hälsa senare i livet. Skolämnet idrott och hälsa har stor betydelse för barns fysiska aktivitet och får ämnet avsedd effekt kan det stimulera alla elever, oavsett bakgrund, att bli mer fysiskt aktiva. Det är viktigt att förskollärarna får lära sig betydelsen av hälsa och välbefinnande i sin utbildning så att fysisk aktivitet kan bli ett större och mer naturligt inslag i skolan”(s.43).

Vad som tydligt markeras i citatet ovan är att barn behöver en god fysisk miljö och att detta ska grundläggas redan i barndomen.

Att främja lekens potential och locka barn till utemiljöns olika aktiviteter, just för att skapa hälsa, är alla vuxnas ansvar (Folkhälsoinstitutet, 2010). Både naturen och utelekar ger barn mängder med tillfällen att pröva sin motorik genom rörelser, exempelvis när de springer, klättrar i träd eller gör det som inspirerar dem för stunden. Enligt Förskoleläroplanen (Lpfö98/reviderad 2010) ska barn kunna växla mellan olika aktiviteter genom att även utomhusvistelsen ger möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i den orörda naturen. Genom att förskolan erbjuder barn att vistas inom ett avgränsat område utomhus uppstår en områdesgräns för deras fria lek. Samtidigt får pedagoger möjlighet att leda barnen i lekar som främjar deras rörelsebehov. I förskoleläroplanen (Lpfö98/reviderad 2010) står det tydligt att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande (s.8). Enligt Folkhälsoinstitutets rapport (2010) är det viktigt att barn får vanor som främjar god hälsa som till exempel att röra på sig utomhus. Förskolan kan ses som en arena där det finns möjlighet för att grundlägga goda vanor, därför anses en pedagogs förhållningssätt till utelek ha stor betydelse för barns förutsättningar att tillägna sig en god hälsa. Inom detta examensarbete har jag valt att beskriva och förklara villkoren för förskolans utformning av utemiljön med ambitionen att öka kunskapen om de utmaningar som barn och pedagog möter där.

Enligt Hultgren (2008) är lärande en ständig process som alltid pågår hos barn när deras egen erfarenhet blandas med både kamraters och vuxnas lärdomar och erfarenheter. Hultgren menar att en pedagog med ett positivt förhållningssätt till fysisk aktivitet kan skapa goda vanor hos barn och att dessa vanor kan leva vidare och påverka barnets hela fortsatta liv. Detta stöds även av Folkhälsoinstitutet (2010):

”Kunskapen finns idag om fysisk aktivitets betydelse för hälsan och behovet att ändra individers beteende till ökad fysisk aktivitet är stort. Därför är skolan en idealisk miljö för att stimulera till fysisk aktivitet, gärna i samarbete med det omgivande samhällets organisationer” (Folkhälsoinstitutet, 2010, s.41).

Hultgren (2008) anser vidare att det är viktigt att pedagogen har kunskap, insikt och vilja att förändra de svenska barnens alltmer stillasittande vanor. Förskolan och skolan är en viktig plats för barns fysiska aktivitet både vad gäller inom- och utomhusvistelse och lek. Denna studies fokus är att ge en fördjupad problematisering av förskolegårdens möjligheter för förskolebarnens utveckling utifrån pedagogens perspektiv. Studien avser även att undersöka de möjligheter som pedagogen har att förändra utformningen av förskolegården.

Arbetet i förskolan styrs av förskoleläroplanens mål och uppdrag (Lpfö98/reviderad 2010). I förskolans läroplan står bland annat att förskoleverksamheten ska utveckla barns nyfikenhet som bidrar till deras förmåga att leka och umgås och dessutom utmanar dem till att vilja delta i olika aktiviteter. Samtidigt står inget som förklarar hur pedagogen inom ramen för den pedagogiska verksamheten skall uppfylla dessa mål. Det innebär att det är upp till varje enskild pedagog att ta sig an den utmaningen tillsammans med barnen under den fria leken. Med ”fri lek” avser Thorell, i Skolverket (2006), den självinitierade leken. Hon menar att den fria leken är en lek som styrs av barnen själva. I den fria leken uppfyller barn viktiga funktioner som att till exempel fantisera om att leka sitt tilltänkta yrke för att testa sina gränser och bearbeta upplevelser gjorda såväl i förskolan som i hemmet. Thorell anser även att barnen i sin fria lek lär sig att ta ansvar eftersom de i den ständigt diskuterar de normer och värden som förskolan skall lägga grunden för.

Den reviderade läroplanen i förskolan, som trädde i kraft den 1:e juli 2011, anger att målet för arbete i förskolan är att utveckla bättre arbetsprocesser som stöd för pedagogen att kunna bedöma och undersöka vilka åtgärder som behöver förbättras för att barn skall lära, utvecklas, känna sig trygga och ha roligt i förskolan. Den anger även att all form av utvärdering ska utgå från ett barnperspektiv (Lpfö98/reviderad 2010).

Studien utgår från formuleringar som finns i förskolans läroplan om vikten av att pedagoger förstår att det är förskolan som utgör början på det livslånga lärandet. Förskolan och skolan är nyckelmiljöer för hälsofrämjande åtgärder. Här måste en daglig fysisk aktivitet prioriteras och ingå som en naturlig del i verksamheten. Utemiljön är en viktig del av barns uppväxtmiljö och förskolegårdens utformning har betydelse för barns lek och fysiska aktivitet. Det är därför relevant att undersöka hur pedagoger använder utegården och på vad sätt de anser sig kunna anpassa den utifrån barns behov av lek och rörelse.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka hur fem stycken pedagoger, med barngrupper i åldrarna 2-4 år, betraktar det pedagogiska arbetet på förskolegården samt hur de uttrycker möjligheter att själva utforma den. Studien utgår från följande frågeställningar:

1. *Hur resonerar pedagoger kring det pedagogiska arbetet med barns utelek på förskolegården?*
2. *Hur resonerar pedagoger kring utformningen av förskolegården i relation till det pedagogiska arbetet med barnens utelek?*
3. *Hur resonerar pedagogerna kring sin delaktighet med vad gäller att utforma förskolans utegård?*

1.2 Begreppsdefinitioner

Denna studie handlar om förskolegårdens betydelse för barns utelek och utveckling utifrån pedagogens perspektiv. I detta avsnitt kommer grundläggande begrepp som är centrala frågor för att förstå frågeställningarna ovan definieras.

Utelek: Med utelek avses inom denna studie barns fria och ostörda lek på förskolegården. Barn övar och lär ansvarstagande och demokratisk kompetens i sina lekar och detta är viktiga mål i förskoleläroplanen (se Lpfö98/reviderad2010, s.12) i vilken förskoleverksamheten skall grundläggas (Björklid, 2005). Barn som leker ute på förskolegården har ökad möjlighet att leka flera lekar än när de är inomhus eftersom det finns mer yta att röra sig på. Barn som är ute leker även bättre i grupp (Mårtensson, 2004). De tränar sin förmåga till balans och koordination när de springer, jagar varandra, klättrar i träd med mera. Förskolegården skapar tillfälle för barn att i sina lekar utveckla sina egna förmågor att vara fantasifulla och kreativa (Mårtensson, 2004; Björklid, 2005). Således handlar inte studien om barns skogsutflykter eller liknande naturaktiviteter utanför förskolans gård.

Förskolegårdens utformning: Ordet utformning betyder i denna studie utegårdens föränderliga och påverkbara struktur. Det material som finns utplacerat för barnen att leka med, såsom sandlåda, rutschkana, gungor, stockar och även mindre föremål såsom kastruller, stekpannor, byggmaterial, med mera innebär utmaningar för dem. När något nytt och oväntat material erbjuds leder det troligtvis till nya möjligheter att sätta igång nya lekar (Mårtensson, 2004).

Pedagogiskt arbete: I denna studie avses pedagogiskt arbete ett arbete som utförs av förskolepedagoger för att erbjuda barnen möjligheter till utelek och locka dem till rörelse och utomhus aktiviteter.

2 Litteraturöversikt

Detta avsnitt handlar bland annat om historiska idéer om pedagogiskt arbetssätt för barns utelek. Även barns säkerhet på förskolegården samt hur utformningen av förskolegården kan påverkas i barns lek och utveckling behandlas. Därefter följer ett avsnitt om tidigare forskning samt perspektiv på lärande.

2.1 Lekgårdens uppkomst

I Sverige betraktas utelek i förskolor som en daglig aktivitet. Inspirationen och iden om utomhuslek kom till Sverige från en tysk lärare, Friedrich Fröbel (Mårtensson, 2004). Fröbel ansåg att en lärare kan liknas vid en trädgårdsmästare. Denne verkar för att odla barnet likt blomman som växer, och att detta beror på trädgårdsmästarens kunnande (Egidius, 1999; Kroksmark, 2003). Fröbel menade att ”en växts alla anlag ryms fröet och att växten successivt utvecklas ur detta, utan ingripande utifrån”, vilket gjorde att han öppnade kindergarten (Egidius, 1999, s.29). Frøbels pedagogiska teori om utveckling från 1840 handlar om naturlig drivkraft. Han menar att utvecklingen sker utifrån barnens inre drift vilket i sin tur bygger på en idé som han fick från biologisk forskning om djurs och växters utveckling. Det grundläggande syftet för kindergarten är att barn ges möjlighet och tillfälle till att utifrån sina egna upplevelser och i egen takt, bilda sig en egen uppfattning om omvärld. Detta för att barnen utifrån egen förståelse skall kunna bedöma och värdera sig själva. Fröbel såg lek som en viktig del i ett barns utveckling och han var först med denna insikt. Enligt honom uppstår lek ur barns inre drivkraft och därför kan leken användas som en grundmetod inom pedagogiken. Fröbel hävdar vidare att barns nyfikenhet kan stimuleras av yttre stöd för att hela barnet ska utvecklas. Lek, lekmaterial, natur och miljö anses betydande för uppväxten i ett barns liv (Egidius, 1999).

Ytterligare en pedagog som influerade svenska förskolor, är Maria Montessori¹. Hon uppmärksammade lekens betydelse för barns lärande. Maria Montessori var läkare till yrket, men pågående sitt intresse för lärande öppnade hon även en skola. Hon lade vikt vid att lärare bör observera barn i deras miljö för att vidare kunna planera deras aktiviteter för lärande och lek. Konkret material, samarbete och självständigt arbete samt estetisk utformning är viktigt för lärandet (Lundgren, Säljö & Liberg, 2010).

Utifrån detta synsätt blir det viktigt att lek och aktiviteter planeras på så sätt att det uppmuntrar barn att själva lära sig genom att undersöka, analysera, jämföra och upptäcka, något som betonas i Förskoleläroplanen:

”I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter” (Lpfö98/reviderad 2010, s.10).

¹ Maria Montessori (1870-1952), italiensk läkare och pedagog, ansåg att utbildning ska följa barnets utveckling.

2.2 Barns rättigheter vid utformning av förskolegården

FN:s konvention om barnets rättigheter är ett rättsligt bindande, internationellt instrument som innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Dessa rättigheter handlar bland annat om att ”varje barn har rätt till lek” och ”varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom”. Detta förstärks också i Förskoleläroplanens uppdrag:

”Verksamheten ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för den pedagogiska verksamheten. Den ska utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet (Lpfö98/reviderad, 2010, s.12).

Pedagogens främsta uppgift, enligt citatet ovan är att skapa en miljö där samspel och dialog mellan barn och vuxna sker på ett naturligt sätt. Pedagogen ska, med ett reflekterande tankesätt, ge barnet möjlighet att uttrycka sina åsikter under vardagens sysselsättningar. Barnet utvecklar sin självkänsla när det känner att vuxne lyssnar på det och tar det på allvar.

Mårtensson (2004) hävdar i sin forskning om utomhuslek och dess betydelse för barn i förskolegårdar att det krävs en detaljerad plan för att förstå hur en förskolegård skall utformas. Mårtensson hävdar vidare att pedagogerna ska utformningen ha klart för sig för vem förskolegården utformas så att vikt läggs på att det ska vara roligt att leka och att barn får möjligheter att experimentera. Björklid (2005) hävdar i sin forskning att utevistelsen i förskolan visar att de barn som får möjlighet att leka i naturrikt område mår bättre eftersom de tränar sin förmåga till balans, koordination och uthållighet.

Enligt Mårtensson (2004) tar barns lek aldrig slut på en plats där det finns buskar träd och gömställen. Hon menar att barn själva ska ges möjlighet till att delta i utformningen av utemiljön. Ingen skulle kunna ge bättre förslag än dem själva eftersom det är deras lek vi diskuterar. Vidare hävdar Mårtensson (2004) att vid fortsatt oklarhet av utformningen av utemiljön är observationsmetoden den bästa att tillämpa.

2.3 Plan - och bygglagen

Björklid (2005) menar att det inte finns några detaljerade riktlinjer för hur förskolegårdar skall utformas, men i Plan- och bygglagen² finns det en generell paragraf som reglerar utomhusmiljö för barn och även EU-regler för nyanlagda lekplatser. (Mårtensson, 2004; Björklid, 2005) hävdar att utformningen av förskolegården spelar en viktig roll för utvecklingen av barns lek, men pedagogens förhållningssätt är ännu viktigare. Enligt förskolans läroplan (Lpfö98/reviderad 2010) är det inte bara pedagogerna även förskolechefen som har ansvar för utformningen av förskolegården.

² Plan- och bygglagen (PBL) [hämtad, 2012-12-17]
<http://tinyurl.com/c7yujxu>

2.4 Barnsäkra förskolegårdar

Henriksson och Castenfelt (2009) beskriver att det finns ett standard- och åtgärdsförslag i Sveriges Kommuner och Landsting³ (SKL) för lekmaterial och för lekplatssäkerhet som bör följas. Enligt SKL är gunga, rutschkana och sandlåda några av de vanligaste lekredskapen som finns i de allra flesta svenska förskolor. Utifrån SKLs synpunkt kan olyckor minskas genom att:

- Ett staket runt gungstället fungerar som insprängningsskydd. Gungorna ska vara tillräckligt höga för att man ska kunna sitta och gunga (s.55).
- Fallutrymmet vid gungor är viktigt och utrymmet vid sidan av gungan bör vara större än 150 cm om det finns staket vid sidorna (s.55).
- Sand i sandlådan bör bytas eller kompletteras regelbundet. Om en rutschkana mynnar i en sandlåda, är risken stor att ett rutschande barn kolliderar med ett barn som leker i sandlådan (s.64).

Enligt SKL handlar de vanligaste olyckorna som inträffar på förskolegårdar om att barn klämmer sitt finger i en klätterställning eller gör sig illa när huvudet fastnar på en farlig öppning i lekredskap. I SKLs undersökning framkom att det finns cirka 50 000 lekplatser i Sverige och cirka 19 000 olyckor inträffa per år. SKLs undersökningsrapport visar även att lekredskap som klätterställningar, rutschbanor och gungor är de vanligaste orsakerna till att olyckor händer.

Sammanfattningsvis kan vi förstå att en inspirerande utemiljö skapar möjlighet till att barn blomstrar i sin lek. Det är viktigt för pedagoger att vara öppna för de möjligheter som finns och låta barn bestämma själva men även motivera, stödja och vara närvarande, framför allt med de barn som har svårt att komma in i leken. Det är också viktigt att se till att det finns lagom stora utmaningar på förskolegården och att lekredskapen är säkra.

³Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) [Hämtad, 2012-12-17]
<http://tinyurl.com/cgxdbql>

3 Tidigare forskning

Under denna rubrik presenteras forskning som är relevant för denna studie. I detta avsnitt beskrivs även den metod som använts av forskare som studerat förskolegårdens betydelse för barns utelek och utveckling.

3.1 Förskolegårdens betydelse för barns utelek

Björklid⁴ (2005) har i sin forskningsrapport om ”lärande i den fysiska miljön” använt sig av olika forskningsprojekt och även litteraturöversikt med interaktionsperspektiv som grund i sin studie. Med interaktionsperspektiv menar hon det ömsesidiga samspel mellan personliga faktorer och miljöfaktorer som uppstår i mänskliga aktiviteter. Hon betonar i sin studie utemiljöns betydelse för barns lek och lärande. Enligt Björklid (2005) går det inte att skilja lek från lärande i barnens värld; lek och lärande hör samman. Björklid hävdar att leken alltid har sammankopplats till förskoleverksamheten medan lärande anses tillhöra skolans värld.

Björklid (2005) tar utgångspunkt i läroplanen Skolverket (2010)⁵ som menar att lek i förskolan ses som viktiga mål i förskoleverksamheten. Lek ses som viktig faktor för barns lärande och i den lustfyllda leken utvecklas barns lärande såsom fantasi, kommunikationsförmåga och symboliskt tänkande. I leken finns det möjlighet att barn lär sig att samarbeta, lösa problem och utveckla sin sociala kompetens. I Förskolans läroplan finns viktiga och konkreta kunskaps- och färdighetsmål såsom intellektuella, språkliga, etiska, praktiska och estetiska mål. Detta ska grundläggas i samspelet mellan pedagog och barn och barngrupper ses som viktiga då barn lär av varandra. Pedagogens arbetssätt ses som ledande och skapande vilket ger möjlighet för barn att utveckla sin förmåga att skaffa lärdom. Skolverket (2010)⁶ menar att lek i grundskolan är kopplad till fysisk aktivitet. Genom att använda olika lekar som till exempel dans, rörelse till musik samt rörelse i vatten såsom flyta och simma i mag- och ryggläge grundläggs ett intresse hos barnen för att bli fysiskt aktiva senare i livet. Om lärande står det i skolans läroplan att eftersom samhället vilar på demokratisk grund syftar läroplanen till att grundlägga elevers kunskap och känsla för demokrati. Läraren skall i sin roll se till att elever deltar i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen.

Björklid (2005) menar att utemiljön är av stor betydelse för både förskole- och grundskoleelevers lärande och utveckling. Vidare hävdar hon att lärande inte begränsas till en speciell tid och plats utan sker kontinuerligt, i både formella och informella miljöer. Björklid (2005) anser att utevistelse i förskoleverksamheten betraktas som självklar och förändringar i förskolegården såsom pinnar, plankbitar och stockar är något som inbjuder barnen till olika lekar. Mårtenssons⁷ (2004) studie om ”Landskapet i leken” är en kontextorienterad ansats där hon jämför två förskolors utegårdar. Hon anser med kontextorienterad att när man som forskare tillbringar sin tid i barnens omgivning

⁴ Pia Björklid är professor i pedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm och bedriver miljöpsykologisk forskning om barns utemiljö i relation till lek, lärande och inflytande.

⁵ Hämtad från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442> [2012-04-11]

⁶ Hämtad från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> [2012-11-18]

⁷ Fredrika Mårtensson är miljöpsykolog vid SLU i Alnarp och forskar kring utomhusleken och dess betydelse för barns fysiska aktivitet och förmåga till koncentration och lärande. Den studie som presenteras i mitt arbete är en jämförelse studie mellan två förskolor i olika kommunen.

använder man sig av denna erfarenhet under tolkning och analys, ”det är den specifika situationen och dess förlopp som avgör vad som blir lekens kontext” (s.27). Förskolorna i hennes studie ligger på landsbygden respektive i en förort. Mårtensson (2004) har använt sig av en kvalitativ metodansats. För att öka studiens tillförlitlighet använde hon sig huvudsakligen av ett etnografiskt observationssätt, vilket innebär att hon samlade in material i form av videoinspelningar, anteckningar och intervjuer med barn. Mårtensson (2004) hävdar att detta är ett sätt att ta reda på ”hur barn använder, upplever och värderar sin omgivning med ambitionen att den fysiska miljön skall framträda” (s.26). Vidare poängterar hon att barns utomhuslek handlar om sinnlig kontakt med omgivningen och fysisk rörelse. Resultatet som framkom i hennes studie var att landsbygdsförskolans utegård hade en mer positiv påverkan på barnens lek och utveckling än motsvarande i förorten. Barnen på landsbygdsförskolan var fysiskt aktiva, det sociala samspelet var bättre liksom barnens koncentration i styrda aktiviteter. På förskolan i förortsområdet fanns ingen egentlig utegård, utan barnen fick använda en offentlig lekplats i anslutning till förskolan. Barnen satt stilla eller gick sakta omkring och ingen fri lek förekom.

Mårtensson (2004) tar avstånd från de förskolor som är insprängda i vanliga bostadskvarter. En sådan miljö medför att förskolebarn och boende i området måste samsas om utrymmet i miljön. Hon anser att barnen blir mer passiva under utevistelse i en sådan miljö, eftersom att denna miljö inte möjliggör att barnen omformar den efter sin lek.

Sammanfattningsvis visar både Björklid och Mårtenssons forskning på utegårdens stora betydelse för barns lek och utveckling. Speciellt Mårtenssons resultat påvisar hur stor skillnad det i verkligheten finns mellan olika förskolegårdars utformning och hur detta rent konkret påverkar barnens vardag.

4 Metod

Under denna rubrik återfinns en redogörelse för metodval, urval av förskolor, genomförande, analys, etiska aspekter samt studiens trovärdighet.

4.1 Metodval

Stukát (2005) konstaterar att en kvalitativ metod passar bäst vid humanistiska undersökningar då sådana metoder hjälper oss att förstå de resultat som framkommer vid en fördjupad undersökning om människors erfarenheter och kunskaper om specifika fenomen. I denna studie har intervjuer som metod används. För att besvara de tre frågeställningar som är centrala för denne studie skapades intervjufrågor som ställdes till respondenterna (se bilaga 2).

4.1.1 Intervjuer

Stukát (2005) hävdar att med intervjun som vetenskaplig metod skapar forskaren en djupare kunskap och förståelse om det som undersöks. Enligt honom är intervju en så kallad språklig händelse eftersom en social interaktion sker mellan intervjuaren och respondenten. Denna interaktion ger förhoppningsvis nya infallsvinklar på ämnet. Därför har det valts att använda det kvalitativa angreppssättet för att förstå pedagogers fördjupade kunskaper om ett, för dem välkänt tema i förskolan. Undersökningen kommer att genomföras med hjälp av ostrukturerade intervjuer. (Stukát, 2005; Trost, 2010) anser att det finns stora möjligheter för öppna svar i denna typ av intervju, med öppet svar avses att respondenten ges tillfälle att med egna ord formulera sig om intervjuens olika teman. De hävdar att det är viktigt att intervjuaren kommer ihåg att det är han/hon som leder samtalet och har kontroll över intervjun men det är respondentens ord som ges mening. Stukát hävdar att en lista med följdfrågor kan vara en stor hjälp efter att huvudfrågan är besvarad. Han menar att på så sätt får intervjuaren mer fyllig information (Stukát, 2005). Kvale (1997) anser att genom att använda en lista med följdfrågor kan intervjuaren lyfta fram beskrivningar och tolkningar av respondentens upplevda värld. Respondenterna önskade att få frågeformuläret i förväg. Eftersom författaren väl kände till förskola 1 efter en VFU- period på 5 veckor kontaktade författaren 3 pedagoger och frågade dem om de ville delta i studien. Samtliga godkände sin medverkan och fick en tid som passade dem. På förskola 2 gjordes kontakt via e-post med en ansvarig kontaktperson och bestämdes en tid för intervjuer med två av pedagogerna. På så vis avsågs det att minimera eventuella språkliga missuppfattningar.

Alla intervjuer gjordes av författaren och skedde i ett ostört rum. Innan intervjun började ombads respondenten att berätta hur hon ser på barns utelek. Detta för att respondenten skulle känna sig lugn, samt skapa en god kontakt genom att lyssna på deras synpunkter. Kvale (2009) anser att de första minuterna av en intervju är viktiga för respondenten då denne vill få en uppfattning om intervjuaren. Inför varje intervju bad författaren om tillåtelse för inspelning. Alla respondenter utom en accepterade att intervjun skulle spelas in. Vidare berättades kort om syftet med arbetet. Därefter började intervjun. Kvale (2009) anser att det är bra att fråga respondenten om denne har funderingar över något. Detta bör ske både före och efter intervjun vilket också skedde.

4.2 Genomförande, urval och datainsamling

Enligt Stukát (2005) måste statistik föras oavsett vilken typ av undersökningsmetod som används. (Stukát, 2005; Trost, 2010) hävdar att endast vid en kvalitativ undersökning är det intressant att det finns ett givet mönster mellan frågorna. Trost (2010) menar att vid en kvalitativ intervju är det rimligt att tänka på tid och att en stor urvalsgrupp kan göra materialet ohanterligt, vilket gör att syftet med undersökningen kommer i andra hand och att en djupare granskning av varje respondents svar går förlorad. Stukát (2005) anser att det är en god idé om en pilotstudie genomförs innan forskaren startar intervjuprocessen eftersom frågorna måste förstås av alla. Forskaren kan då justera formuleringarna för att bättre möta respondenterna och försäkra sig om att han/hon får svar på det som avses. Innan intervjun gjordes en pilotstudie för att försäkra att intervjufrågorna tydligt kunde förstås. Intervjuerna skedde i ett rum där respondenten och intervjuaren satt mittemot varandra. Intervjuernas personliga mobiltelefon brukades som inspelningsinstrument och lades mitt på bordet. Ljudet av inspelningen hördes tydligt. Alla inspelade intervjuer utfördes på detta sätt.

4.3 Urval

Sammanlagt intervjuades fem pedagoger från två olika förskolor, i före detta Skaraborgs län, tre pedagoger från förskola 1 och två pedagoger från förskola 2. Namnen som förekommer i denna studie är fiktiva och går således inte att härleda till deras person. Valet av de två förskolorna var medvetet och kan liknas vid ett bekvämlighetsurval. Trost (2010) beskriver ett bekvämlighetsurval som att de studieobjekt används som finns tillhands studieobjekt i. En nackdel med denne urvalstyp är att objekten kan vara orepresentativa i olika avseenden. Båda förskolorna ligger i tätort men nära ett skogsområde. Den ena förskolan arbetar efter Friluftfrämjandets ”Ur och Skur”⁸ medan den andra är ”Reggio Emilia”⁹ inspirerad. Det är viktigt att påpeka att denna studie inte handlar om att jämföra dessa olika pedagogiska inriktningar utan att det är förskolegårdarnas utformning och betydelse för barns utelek och utveckling som står i fokus. Eftersom studiens syfte var att undersöka uppfattningar ansågs att på det sättet kan respondenterna ge ett innehållsrikt varierat svar på intervjufrågorna. Det enda kriteriet som ställdes på urvalet av respondenter var att de skulle vara behöriga förskollärare. Under intervjun på den ena förskolan visade det sig att en av respondenterna endast har barnskötarutbildning och det kändes inte korrekt att avbryta intervjun på grund av detta. I studien används bara ordet pedagog och inte barnskötare detta är för att hålla respondentens namn konfidentiellt.

4.3.1 Förskola 1

Förskola 1 ligger i Mariestads kommun. Den är inspirerad av Reggio Emilia och har en stor och omväxlande utemiljö. På förskolan arbetar 14 anställda. Elva av dem är yrkesutbildade pedagoger. Tre av dessa pedagoger tackade ja till att medverka i studien.

Det finns fyra avdelningar på förskolan. Barngrupperna är indelade efter ålder och barn byter avdelning med ökande ålder. Förskolegården, liksom övriga lokaler, är uppdelade intill de fyra avdelningarna. I de två avdelningar som ligger på framsidan finns 27 barn som är 1 till 3 år gamla. Förskolegården är utformad för denna åldersgrupp. Det finns gungor, rutschkana, sandlåda och även material som barnen kan leka med i sanden.

⁸Ur och Skur, barns behov av kunskap, rörelse och gemenskap tillfredsställs genom vistelse i naturen.

⁹Reggio Emilia, barn med hundra språk och rättigheter att uttrycka dem alla.

Barnen bakar kakor och leker kök. Det finns en båt som gungar sakta som barnen gärna sitter i. Pedagogerna tillsammans med föräldrar har byggt gungbåten.

De andra två avdelningarna som är på baksidan av förskolan, omfattar tillsammans 40 barn i åldrarna 4 till 5 år. Det lekmaterial som används är mestadels byggmaterial. Några barn bygger gärna koja, hinderbana eller slott av materialet. Barnen springer och klättrar i träd, cyklar och jagar varandra. Förskolegården innehåller utmaningar anpassade till barnens ålder. Enligt pedagogerna finns det till exempel en stor klippa som är tillgänglig för alla barn som tillhör den äldre åldersgruppen. Pedagogerna har byggt ett gångställe runt klippan så barnen kan gå runt klippan. Barnen bygger gärna koja i anslutning till denna plats.

Anna och Cajsa blev anställda för två år sedan. Anna som är 59 år har 24 års yrkeserfarenhet och Cajsa som är 48 år har 20 års yrkeserfarenhet. Karin är 56 år och arbetar på förskolan sedan 12 år tillbaka.

Tabell 1: Studiens respondenter på förskola 1

Pedagog:	Ålder:	Förskola:	Yrkeserfarenhet:	Barngrupp:
Anna	59	Avd. A	24 år	2-3 år
Cajsa	48	Avd. B	20 år	4 år
Karin	56	Avd. C	19 år	3-4 år

På förskola 1, intervjuades 3 pedagoger Anna, Cajsa och Karin. En av respondenterna, Cajsa, ville inte bli inspelad vilket medförde att användningen av anteckningsbok och penna blev aktuell för att notera Cajsas svar. Intervjun startade inomhus men efter 10 minuter önskade Cajsa att ta en promenad i förskolegården. Cajsa berättade under promenaden om de förändringar som arbetslaget har gjort på förskolegården och varför, samtidigt antecknade jag flitigt. I slutet av intervjun sammanfattades hennes svar för att jag skulle försäkra mig om att hennes resonemang hade uppfattats korrekt. Intervjun tog 50 minuter.

Andra intervjun med Anna varade i 35 minuter och ägde rum i personalens mötesrum och den tredje intervjun med Karin gjordes i personalens lunchrum och varade 45 minuter. Anna och Karins intervjusvar sammanfattades i transkriptioner. Respondenterna blev tillfrågade om sammanfattningen överensstämde med de svar de har givit. Anledningen till detta var att det var viktigt att deras svar hade uppfattats korrekt. De tre intervjuerna genomfördes på olika tider, under olika veckor, samt på tider som passade respondenternas arbete på förskolan.

4.3.2 Förskola 2

Förskola 2 ligger i Hjo kommun. Det finns fyra anställda och alla har förskoleutbildning. Elsa, som är 31 år, är nyanställd och har utbildning mot tidiga åldrar. Hon har 5 års yrkeserfarenhet inom förskolan. Lena är 53 år och har 25 års yrkeserfarenhet.

Förskola 2 är nybyggd den öppnade hösten 2010 och 17 barn är inskrivna. Det är en privat förskola där pedagogiken utgår från läroplanen och arbetar efter Friluftfrämjandets ”Ur och Skur”. Med ”Ur och Skur” menas att barns behov av kunskap, rörelse och gemenskap tillfredsställs genom vistelse i naturen. Förskolegården

har utformats av pedagogerna med föräldrars samverkan. Det finns tre avdelningar och barngruppen är åldersblandad med barn i ålder 1 till 5 år. På förskola 2 kontaktades en ansvarig kontaktperson först via e-post och efter några meddelanden bestämdes en tid för intervjuer med två av pedagogerna. De önskade att få frågeformuläret i förväg.

Tabell 2: Studiens respondenter på förskola 2

Pedagog:	Ålder:	Förskola:	Yrkeserfarenhet:	Barngrupp:
Elsa	31	Avd. A	5 år	1-3 år
Lena	53	Avd. B	25 år	4-5 år

Förskolan ställde sig positiv till samarbete. Då detta är en liten förskola med fyra pedagoger föreslog ansvarig person på Förskola 2 att det skulle göras två intervjuer. Intervjun med Elsa varade 25 minuter, och den andra intervjun med Lena tog 40 minuter. Intervjuerna skedde på personalens kontor och båda intervjuerna spelades in. Lena var mycket kommunikativ och berättade utförligt om hur pedagogerna utformat gården och om framtida planering av deras verksamhet utomhus. Hon var även intresserad av att få höra min uppfattning om gårdens utformning. Samtidigt var jag noggrann med hur jag uttryckte mina åsikter eftersom jag ville upprätthålla rollen som intervjuare och inte utvärdera deras utformning av förskolegården. I likhet med tidigare intervjuer sammanfattade jag även här respondenternas svar för att säkerställa att svaren uppfattats rätt.

4.4 Bearbetning/Analys av material

Analysprocessen började med insamling av intervjuinspelningarna inklusive anteckningen som skrevs för hand under intervjun med Cajsa. Nästa steg var transkribering av intervjuerna. Efter att ha läst anteckningarna samt att ha lyssnat flera gånger på ljudfilerna, skrevs intervjuerna ner i direkt anslutning till intervjun så kallad löpande analys. Patel och Davidsson (1994) hävdar att fördelen med löpande analys är att den ger forskaren idéer om hur han/hon skall gå vidare i sin fortsatta forskning. Under nerskrivningsprocessen lades särskild vikt vid att skriva ordagrant och inte blanda in egna åsikter. Bearbetning av detta material skedde genom att sälla bort upprepningar och det som var irrelevant för studiens syfte. Samtliga svar på intervjufrågorna (se bilaga 2) grupperades under två huvudteman. De två huvudteman benämndes (1) *Förskolegården för barns utelek och utveckling* och (2) *Delaktighet i utformning av förskolegård*. Under bearbetningen utkristalliserades med utgångspunkt från studiens frågeställningar, två huvudteman som i sin tur kunde delas upp i flera underteman. I dessa teman grupperades samtliga intervjusvar in. Så till exempel var det tydligt att några intervjusvar handlade om hur barnen utvecklar sitt språk och sin matematiska förmåga under leken på förskolegården. Dessa svar grupperades därför in i undertemat Språk och matematik (6.1.2). Denna del av bearbetningsarbetet skedde med hjälp av meningskoncentrering en metod som, enligt Kvale (2009) innebär att ”man drar samman intervjupersonens yttranden till kortare formuleringar. Långa uttalande pressas samman i kortare, där huvudinnebörden av det som sagts formuleras om i några få ord” (s.221). Lämpliga citat som belyser innehållet i de olika underteman och som samtidigt är representativa för respondenternas svar valdes av därefter skrevs resultat ner.

4.5 Etiska aspekter

Enligt Stukát (2005) är de etiska aspekterna en viktig och nödvändig diskussion. För att en forskare ska kunna bedriva sin undersökning måste den ifrågasättas och ställas mot individskydds krav. När det gäller etiska regler har vetenskapsrådet gett ut en text om forskningsetiska principer (Stukát 2005). Enligt Holme och Solvang, (1997) är det viktigt för en observatör att tänka på de etiska kraven, oavsett vilken observationsmetod som används. Det finns fyra allmänna huvudkrav på forskning, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2007). Informationskravet är det första kravet som handlar om att undersökningsdeltagarna ska informeras om studiens syfte och om deltagarens uppgift. Det är också viktigt att ge information om att det är frivilligt att delta och att de kan avbryta sin medverkan. I denna studie har respondenterna fått all information, delvis via muntlig information samt via e-post. Samtyckeskravet är det andra kravet som handlar om att deltagarna har rätt att bestämma om de vill samverka eller inte. Om undersökningsdeltagarna är under 15 år måste samtycke hämtas från föräldrar. Respondenterna i denna studie fick möjlighet att samtycka och alla tillfrågade svarade ja. Konfidentialitetskravet är det tredje kravet vilket innebär att forskaren har ansvar för deltagarnas anonymitet. Information om deltagarna ska antecknas, lagras och avrapporteras på så sätt att utomstående inte kan känna igen dem. Informationen som insamlades användes enbart för denna studie och ingen information har lämnats till någon annan person inklusive de andra respondenterna. För att garantera respondenternas anonymitet har alla fått fiktiva namn. Under den inledande informationen för respondenterna nämndes också nyttjandekravet och att den information som samlas enbart kommer att användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2007).

4.6 Validitet och reliabilitet

Begreppet *validitet* är relevant i hela forskningsprocessen inom en kvalitativ studie. Validitet handlar om huruvida det som skall mätas verkligen mäts så att forskaren studerar rätt företeelse. Validitet i en kvalitativ intervju beskrivs som strävan att ”komma åt, att få veta vad den intervjuade menar med eller hur han eller hon uppfattar ett ord eller en företeelse” (Trost, 2010, s.68). Bell (2003) beskriver att olika tolkningar av ord eller företeelser har central betydelse för validiteten. En och samma sak kan tolkas olika beroende på hur den mäts samt på hur stort intresset är för den. Validitet har en grundläggande betydelse för värdet av en undersökning. Detta gör att det blir viktigt att en fråga upprepas flera gånger av intervjuaren för att säkerställa ”undersöker jag det som jag verkligen vill undersöka?” under processen (Stukát, 2005, s.128). Från tidigare verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har författaren en förförståelse kring det studerade området. I denna studie grundas tolkningarna av det insamlade materialet utifrån mitt eget perspektiv som är baserat på förförståelse. Det är inte osannolikt att en annan forskare tolkar arbetsmaterialet på ett annat sätt i enlighet med Trost (2010), som anser att tolkningen beror på forskarens förförståelse kring ämnet.

Reliabilitet eller tillförlitlighet betyder noggrannhet. I en kvalitativ studie betraktas reliabilitet som mätnoggrannhet (Bell, 2003). Vid en kvalitativ intervju handlar reliabilitet om att intervjuaren skall vara lyhörd och uppmärksamma inte bara tonfall utan också kroppsrörelser såsom ansiktsskiftningar (Trost, 2010). Det är också viktigt att intervjuarens situation i alla avseenden är standardiserad såsom hur observationen bedöms och när svar registreras. I denna studie har reliabilitet uppnåtts genom att samma rutin har använts vid observation och anteckning vid varje intervju. Detta

gjordes även vid avlyssningar av inspelningarna. Om intervjun spelas in kan den avlyssnas flera gånger vilket hjälper intervjuaren att uppfatta respondenten korrekt vilket i sin tur höjer reliabiliteten (Trost, 2010; Davidson, 1994). Ett självkritiskt förhållningssätt hjälper också forskaren genom forskningsprocessen. I den självkritiska bedömningen ställer forskaren frågor till sig själv. De reflekterande frågorna som jag ställde till mig själv under *Fick jag med allt det viktigaste? Är det en tillräckligt bra beskrivning av vad som hände?*

5 Resultat

Under denna rubrik presenteras resultatet från de intervjuer som genomfördes med de fem respondenterna, Anna, Cajsa, Karin, Elsa och Lena. Respondenternas svar presenteras under två huvudteman *Förskolegård för barns utelek och utveckling (1)* och *Delaktighet i utformning av förskolegård (2)* som skapades med utgångspunkt från studiens frågeställningar. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av resultatet.

5.1 Förskolegård för barns utelek och utveckling (1)

I detta avsnitt presenteras respondenternas resonemang om förskolegårdens betydelse för barnens utveckling. Svaren kan indelas i tre underteman, *Motorik och konflikt*, *Språk och matematik* samt *Förståelse för demokratis grundbegrepp*.

5.1.1 Motorik och konflikt

Om det första undertemat motorik och konflikt hävdar samtliga pedagoger att barnen behöver mycket utrymme att röra sig på. Utomhusvistelse genererar färre konflikter bland barnen jämfört med inomhusvistelse. Respondenterna anser att det är viktigt att de har plats att röra sig på, och deras förskolegård är stor vilket gör att det blir färre konflikter mellan barnen, vilket också har betydelse för deras utveckling. Ordet konflikt tolkas av respondenterna som att barnen väljer samma lekredskap eller att vara i ett och samma rum som de andra barnen vill vara i. Karin, Elsa och Lena anser att när barn är inomhus måste de bilda mindre grupper i olika rum.

Karin och Lena anser

Barn i förskolegården leker olika lekar. När barn kommer ut bestämmer de själva vad och var de vill leka och hela tiden så pratar de med varandra. Detta blir mindre möjligt inomhus för att alla inte kan vara på ett och samma ställe (Karin).

Både pojkar och flickor använder samma lekmaterial och leker ofta tillsammans (Lena).

Citaten uttrycker möjligheterna för barnens utelek på förskolegården som fler än inomhus eftersom barnen oftare behöver dela in sig i mindre grupper beroende på det begränsade utrymme som finns i de olika rummen. Lena argumenterar att utevistelse ger barnen bättre motorik, minskar risken för smittspridning samt att vistelsen bidrar till att skapa en genusneutral miljö.

Samtliga pedagoger på förskolan betonar att utevistelsen är ett naturligt sätt att träna grovmotorik och kroppsuppfattning samtidigt som de får utlopp för sitt rörelsebehov, genom att cykla, gunga, gräva, ösa, springa, hoppa med mera, något inte går att jämföra med den lek som sker inomhus. Både Karin och Cajsa poängterar att när barnen är utomhus rör de ständigt på sig och ökar därmed sitt fysiskt och psykiskt välbefinnande.

5.1.2 Språk och matematik

En majoritet av pedagogerna understryker att barn i uteleken omedvetet använder språk och matematik hela tiden. De betonar att barns utelek inte bara handlar om att vara ute och leka. Barn kommunicerar med varandra när de planerar för en lek och använder matematik när de räknar, till exempel hur många skall vara med i leken eller hur mycket något skulle kosta när de leker affär. Samtliga pedagoger betonar att små barn mest

använder sitt språk i sandlådelek samt att de utvecklar sin kreativitet i sin fria lek. Enligt Anna, Cajsa och Karin använder även större barn språk och matematik när de leker med sand och lera, vilket hävdar de samstämmigt också tycks vara barnens favoritlek.

Cajsa anser

I förskolegården när barnen väljer lekar själva såsom affär, sandlådelek med vatten och diskbänken sker barns lärande. På gården lär sig barn matematik när barnen räknar, språk i kommunikation och samarbetsförmåga (Cajsa).

Citatet uttrycker omständigheterna för barns lek på förskolegården. Vidare argumenterar pedagogen för att utevistelser ger barnen en variation av olika typer av lekar som är på deras villkor. Språk och matematik grundläggs även under barns utelek på förskolegården.

Vidare anser Anna, Cajsa och Karin att barnen tränar sitt språk bättre när en vuxen finns i närheten. Småbarn utformar lekregler och för att motverka destruktiva inslag som till exempel när ett annat barn (utanför leken) trampar på det som skapats i sandlådan och det blir förstört är de vuxnas närvaran viktig. När en vuxen finns med, eller är i närheten, lockas de andra barnen att vara med i leken.

Anna anser

Barn särskilt småbarn tränar sitt språk i sandlådelek och att lära sig att sätta ord på sina känslor, samt förstå sociala normer för deltagande i leken (Anna).

Citatet ger uttryck för betydelsen av pedagogernas arbetssätt även i förskolegården och i barnens fria lekar. En pedagog kan med sitt pedagogiska arbetssätt hjälpa barnen att sätta ord på sina känslor samt hjälpa barnen att utveckla sin förmåga till empati redan när barnen är små.

Elsa och Lena säger att de är ute mycket på förskolegården och mycket av det man kan göra inne kan man också göra ute. Elsa och Lena säger att de i arbetslaget planerar aktiviteter utifrån läroplanen. De understryker att barnen utvecklar sitt eget personliga sätt och sin empati i sina fria lekar.

Elsa anser

Vi planerar aktiviteter såsom sångsamling och högläsning ute på förskolegården precis som det görs inomhus alltså allt som man gör inne kan man väl göra ute (Elsa).

Citatet uttrycker ett pedagogiskt arbetssätt även på förskolegården när styrda aktiviteter planeras för utomhusmiljön. Elsa argumenterar om planerade aktiviteters betydelse för förskolegården och menar att detta ger ännu större möjligheter för barnen att använda sång i sina fria lekar vilket har stor betydelse för språkutveckling.

5.1.3 Förståelse för demokratins grundbegrepp

Samtliga pedagoger på förskolan anser att barn i självstyrda utelekar lär sig att utveckla sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och uttrycka sin uppfattning vilket sker när barnen tillsammans bygger eller utforskar något i leken.

Karin anser

Barn utvecklar sin förmåga att förstå demokratiska begrepp. Detta kan observeras ute i förskolegården när barn bestämmer och planerar själva. Barnen, som är 4 år, tycker om utmaningar, vilket gör att de hjälper varandra till exempel för att lyfta upp och hämta plankor till deras bestämda plats. Även barnens samarbetsförmåga utvecklas med hjälp av lekredskap såsom plankor (Karin).

Citatet ger uttryck åt ett pedagogiskt arbetssätt även i förskolegården, vilket framgår i citatet ovan, att plankor som lekredskap var lättillgängliga för barnen. Det verkar som att plankorna medvetet placerats i förskolegården för att sedan observera hur dessa används av barnen. Samtidigt hjälper detta barnen att förstå vikten för ansvar och delaktighet i den gemensamma uteleken, och det ger förståelse för demokratiska principer.

Samtliga pedagoger på förskolan uttrycker att i förskolegården leker barnen också roller i vilket demokratisk förståelse grundläggs, alltså förståelse för vem som i den bestämda uteleken ska göra vad och varför.

5.2 Delaktighet i utformning av förskolegård (2)

I detta avsnitt presenteras respondenternas åsikter om delaktighet, såväl egen som föräldrarnas. Det är viktigt att komma ihåg att barnens önskemål är centrala i allt förändringsarbete. Förskolegårdens säkerhet behandlas också i ett speciellt avsnitt. Svaren kan indelas i tre underkategorier, *Pedagogernas delaktighet*, *Föräldrarnas delaktighet samt Förskolegårdens säkerhet*.

5.2.1 Pedagogens delaktighet

Den andra kategorin utgår från temat om pedagogernas delaktighet i utformningen av förskolegården och dennas betydelse för barns utelek och utveckling. Samtliga pedagoger menar att utformningen av förskolegården skett med ett pedagogiskt tänkesätt. Vidare hävdar de att det är viktigt att pedagogerna har intresse för och känner att utformningen av förskolegården är viktig för barnens utelek och utveckling. En majoritet av pedagogerna berättar om sin delaktighet att de är delaktiga i utformningen av förskolegården på olika sätt. Ett av dessa sätt är till exempel att de i arbetslaget ofta om planerar utformningen av förskolegården samt att de då använder observation och intervju som metod. De anser att de observerar barnen i deras lek och pratar med barnen om dessa vill ha något material och om vad de vill göra med materialet. Pedagogerna hävdar att de i verksamheten diskuterar mycket inom arbetslaget innan de utför någon förändring i förskolegården.

Lena anser

När vi som pedagoger planerar om förändringar i gårdens utformning då tycker vi att det är viktigt att ha med barnens idéer och det är för deras skull vi planerar (Lena).

Citatet uttrycker förutsättningarna för att utformningen av gården anses vara väldigt viktig för barns utveckling av uteleken. Lena argumenterar om att barns delaktighet måste tas på allvar.

Samtliga pedagoger anser att förändring i deras förskolegårdar sker enligt barnens intresse och även när de i arbetslaget vill prova och se hur inomhusmaterial fungerar i

utemiljön. Lena berättar om hur de i arbetslaget använder barnens åsikter i själva utformningen och ger ett exempel om en pizzeria i förskolegården. Lena anser

Vi hade tänkt göra ett kök men när barnen hellre ville ha en pizzeria blev det så (Lena).

Citatet uttrycker ett genomtänkt pedagogiskt arbetssätt där barns åsikter tas på allvar för att därigenom skapa möjligheter för barnen att vara aktiva i utelek där lärande blomstrar.

Samtliga pedagoger hävdar att deras förskolegårdar är så stora att alla barn hittar något ställe för sin lek. När de i arbetslaget gör någon förändring samt när oväntat material dyker upp sätter barnen igång med nya lekar. Karin berättar att de har ordnat en stor tavla i deras förskolegård.

Karin anser

Det var barnen som visade sitt intresse från början och vi brukade då ta fram papper. Då måste barnen hela tiden fråga efter papper för att få de. Ibland måste man säga till dem att vänta en liten stund och då tappade barnen lust för att skriva eller rita (Karin).

Citatet beskriver hur tavlan har förändrat situationer så att barn i sin fria utelek kan fortsätta rita och skriva om de så önskar. Genom att använda tavlan med sina kompisar skapas möjligheter för konstnärliga erfarenheter. Detta är även en förberedelse inför kommande skolstart.

Elsa och Lena säger att de har läst forskning om utformningens betydelse för barns utveckling och utifrån detta utformar de förskolegården

De i arbetslaget arbetar hela tiden aktivt i utformningen av gården. Det finns olika rum på gården och där har det tänkts att det skall bli en sinnenas trädgård med musikverkstad, kök och affärer på olika platser på gården (Elsa och Lena).

Citatet uttrycker att gården utformas enligt modern forskning vilket gör att det blir lättare att förstå hur och varför gården skall utformas på ett visst sätt. Pedagogerna har skapat olika zoner på gården och de har även tänkt skapa en sinnenas trädgård.

Karin berättar att deras gård ser annorlunda ut under olika årstider. Karin ger exempel på att barnen letar under hösten efter insekter och småkryp. Då är förstöringsglas och faktaböcker användbara och under sommaren var det vattenlek och kojbygge.

Karin anser

Gårdens utformning ändras efter årstid och barns intresse (Karin).

Citatet uttrycker att gården förändras ganska ofta och barnens intresse spelar stor roll vid dessa förändringar och för uttrycker även att barns lärande i sin lek utvecklas året runt.

5.2.2 Föräldrarnas delaktighet

Cajsa och Karin berättar att andra materiel såsom stekpannor och grytor kan man ha med sig hemifrån. Förra sommaren gjorde några föräldrar trähästar. Trähästarna satt fast i marken men var ändå förstörda efter två veckor. Cajsa anser att detta skedde när

förskolan var stängd och saker som hängde på träden var också förstörda eller borta. Det blir så tråkigt, menar Cajsa.

Cajsa anser

Under helgerna kommer någon hit och förstör sakerna, det är så tråkigt (Cajsa).

Citatet uttrycker att på grund av att saker förstörs minskar viljan att fortsätta utforma gården. Detta gör att det skapas en negativ känsla för att kontinuerligt fortsätta med förändringar av gården.

Anna, Cajsa och Karin hävdar att de har stort intresse för hur de kan förbättra gården och de arbetar i en ”Utepedagoggrupp” där de diskuterar gårdens utformning och förbättring. De påpekar att arbetslaget tillsammans med föräldrarna har förändrat mycket i förskolegården. Anna ger exempel på att

De har byggt det som en båt som rör på sig väldigt sakta och barnen älskar att sitta i den, ett kök där de bakar deras kakor och de har även byggt två trähästar som barnen kan rida på (Anna).

Citatet ger uttryck åt utformningens betydelse för barns anpassning till utelek. Pedagogerna på förskolan har valt lekredskap som passar till barnens intresse och åldern (1-3 år).

Samtliga pedagoger berättar att de har två bestämda ”fixa -gården lördagar” om året där barnen tillsammans med sina föräldrar hjälper till med utformningen av gården.

5.2.3 Förskolegårdens säkerhet

Det är pedagogerna inom arbetslaget som har till uppgift att kontrollera att samtliga lekredskap är barnsäkra på deras gårdar. Elsa och Lena berättar att de har ett protokoll där de regelbundet dokumenterar. Både Anna och Cajsa betonar att det är viktigt att personalen är aktiv beträffande säkerhetskontroll.

Cajsa anser

Fast det ska finnas ett staket runt gungorna till exempel, det betyder inte att de verkligen är säkra för barn. Om ett barn snurrar runt gungorna kan det hända att barnets finger kläms i repet och det kan vara farligt (Cajsa).

Även Anna menar att

Det kan hända att ett springande barn kan komma framför dem eller när större barn cyklar så cyklar de med en hög fart att det kan hända en olycka (Anna).

De två föregående citaten uttrycker betydelsen av att aktivt arbeta med säkerhet. Anna och Cajsa argumenterar om att ett staket minskar risker men är dock medvetna om att en olycka även kan hända om ett finger kläms i repet på gungorna eller att ett annat barn plötsligt kan komma framspringandes.

Sammanfattningsvis anser Anna och Cajsa att alla i arbetslaget måste vara aktiva ute på gården för att minska risken för olyckor.

5.3 Sammanfattning av resultat

Resultatet visade stora likheter mellan pedagogernas åsikter under respektive teman. Under temat "Förskolegård för barns lek och utveckling" kan det konstateras att barns lek och utveckling har samma betydelse för samtliga pedagoger. Förskolegårdarna uppfyller barns naturliga behov då möjligheter ges så att de kan träna sin kropp på ett naturligt sätt, såsom hoppa, leka, springa med mera. Alla pedagoger nämnde orden "fantasi" och "fri lek" och ansåg att lek ger upphov till ny kunskap. Pedagogerna hävdar att på gården möjliggörs för barnen att röra sig fritt vilket skapar färre konflikter. Alla pedagoger ansåg att förskolegården är viktig och en del av verksamheten.

Pedagogiskt arbetssätt med utformningen av förskolegården samt att få vara delaktig inom beslutsfattandet av utformningen var av stor vikt för pedagogerna. I resultatet tydliggörs att det främst är viktigt att pedagogerna har intresse för och ser förskolegården som en viktig del i utvecklingen av det pedagogiska arbetssättet. Alla konstaterade att föräldrarnas delaktighet är viktig men att de viktigaste åsikterna kommer från barnen själva och att förskolegården främst ska uppfylla barnens behov.

Majoriteten av pedagogerna uttryckte ledsamhet av att materiel förstörs under helgerna. De poängterar betydelsen för barns säkerhet och att detta är en central uppgift för alla i arbetslaget även om en respondent hävdar att "inget är hundra procent säkert". Respondenten menar att "Fast det finns staket runt gungorna kan det hända att ett springande barn kan komma framför dem". Det är intressant att se hur pedagogerna tolkar förskolegården som något som uppfyller viktiga funktioner i ett barns uppväxt.

6 Diskussion

Under denna rubrik kommer studiens metod att diskuteras och ett resonemang kring dess genomförande och resultat att föras.

6.1 Metoddiskussion

Studiens syfte var att undersöka fem pedagogers arbetssätt. En kvalitativ intervjumetod har valts. Stukát (2005) hävdar att en kvalitativ metod är bäst vid humanistiska undersökningar och hjälper att tolka det resultat som genereras, vilket var av relevans för författaren. Två öppna frågor för intervju valdes och respondenterna fick enligt önskemål syfte och frågeställningar i förväg. Trost (2010) och Stukát (2005) understryker fördelarna med öppna frågor och att detta ger stora möjligheter för djupare kunskap om det som undersöks samt att forskaren medvetet kan lägga fokus på ämnet och frågornas ordning. Öppna frågor har även den fördelen att intervjun lättare kan föras på ett sådant sätt att fokus på syftet inte förloras. Följdfrågorna användes när en intervju började tappa fokus men i stort sett valde respondenterna att berätta det som kändes viktigt för dem utan att följdfrågor behövde ställas.

Författarens uppfattning efter avslutad studie är fortfarande att den valda metoden har gett ett innehållsrikt resultat. Direktkontakten med respondenterna gav ett relevant resultat. Alla pedagogerna blev informerade om studiens syfte och att deras svar är sekretessbelagda samt att den information som skulle samlas in enbart kommer att användas för forskningsändamål. Alla deltagarna samtyckte och hade en positiv inställning till studien.

Antalet respondenter är ojämnt, tre från den ena förskola och två från den andra. Det kan diskuteras om resultat hade blivit mer relevant om respondentantalet hade varit lika stort på både förskolorna. Det är dock viktigt att komma ihåg att studien inte avser att jämföra olika förskolor och deras utegårdar, utan att undersöka pedagogernas resonemang kring dem.

De inspelade intervjuerna förstods bättre under bearbetningen. Det har avlyssnats med noggrannhet och därefter direkt skrivits ordagrant för hand genom att lyssna flera gånger. Att spela in och transkribera respondenternas svar visade sig vara ett effektivt sätt att genomföra intervjuerna. En röd tråd synliggjordes i arbetet och gjorde det möjligt att presentera resultatet på ett mer strukturerat sätt.

6.2 Resultatdiskussion

Nedan följer en resultatdiskussion utifrån studiens resultat och de teoretiska begrepp som berör studiens syfte. Första forskningsfrågan ”*Hur resonerar pedagoger kring det pedagogiska arbetet med barns utelek på förskolegården?*”. Denna fråga besvaras genom utveckling av pedagogers pedagogiska idéer om utelek samt avgränsning av uteleken till de aktiviteter som endast sker på förskolans egen utegård, och alltså inte i de närliggande naturområdena.

Den andra forskningsfrågan ”*Hur resonerar pedagoger kring utformningen av förskolegården i relation till det pedagogiska arbetet med barnens utelek?*” behandlar pedagogernas resonemang om hur förskolans gård är utformad vilket kopplas till deras idéer om lek.

Den tredje forskningsfrågan ”*Hur resonerar pedagogerna kring delaktighet vad gäller att utforma förskolans utegård?*” är ställd med syftet att undersöka pedagogernas egna möjligheter att vara delaktiga i utformningen av förskolans gård. Frågan är pragmatiskt ställd och kan resultera i pedagogiska implikationer för att utveckla såväl aktiviteter som miljön på förskolans utegård.

Genom att besvara samtliga tre frågor nåddes en bättre förståelse för hur förskolegården utformas och används i det pedagogiska arbetet. Detta presenteras under följande teman:

- 1) Förskolegård för barns lek och utveckling (6.2.1) och
- 2) Delaktighet i utformning av förskolegård (6.2.2).

Kapitlet avslutas med egna reflektioner.

6.2.1 Förskolegård för barns lek och utveckling

Resultatet visar att pedagogerna i stort sett har samma uppfattning om förskolegårdens betydelse för barns lek och utveckling. I de studerade förskolorna är förskolegårdarna en lärandemiljö som spelar en viktig roll i barns utveckling. Barnen på förskolorna är fysiskt mycket aktiva. Forskning visar att ”Barn som är fysiskt aktiva har större möjlighet att få en god hälsa senare i livet” (Folkhälsoinstitutet, 2010, s.43). I studien framkom att förskolegården är en plats där barnen kan få utlopp för sin aktivitet. Utevistelse i förskolegården är hälsosamt då det finns mycket yta att röra sig på. Även Björklid (2005) visar i sin forskning att utrymme har stor betydelse för barnen då de tränar sin förmåga till balans, koordination och kondition. Även detta poängteras av andra forskare, Hultgren (2008) och Mårtensson (2004). De framhåller gårdens betydelse och menar att barn mår bättre av utomhusaktiviteter samtidigt som ett positivt förhållningssätt till fysiska aktiviteter grundläggs. Författaren anser att detta inte är möjligt inomhus och att inomhusaktiviteter ofta innebär stillasittande. Det är också ett sätt att medvetandegöra barn om vilka regler som gäller både inomhus och utomhus.

Björklid (2005) hävdar att barns lärande sker genom leken och Fröbel, grundaren av kindergården, understryker att en lek är en upplevelse som uppstår ur barns inre drivkraft och att i leken grundläggs en metod för lärande (Fröbel, se Egidius, 1999). Björklid (2005) anser att lek inom förskolans värld och lärande inom skolans värld är oskiljbara men ändå skiljs lekens och lärandets betydelse åt. I resultatet framkom att lek och lekfullhet är betydelsefullt för barns lärande och utveckling. Respondenterna hävdar att genom leken utvecklar barn bland annat social kompetens, kommunikativ kompetens

och tillit till den egna förmågan att lära skapas. I studien framkom att barn lär sig språk genom kommunikation som till exempel när barnen i sina fria lekar sålde bakelser och matematik när de räknade pengar. Enligt författarens synsätt spelade respondenterna i detta sammanhang en viktig roll för att hålla kvar barnens intresse för det som de för stunden var sysselsatta med. Samtliga resultat visar att respondenterna ger möjlighet för barnen att arbeta i egen takt, på sin egen nivå och utan att de hindras från att aktivt söka kunskap vilket redan påpekades av Fröbel.

En majoritet av respondenterna understryker att barn i förskolegården utvecklar sin fantasi i sina fria lekar. Det material som var lättillgängligt för barnen, såsom material i sandlådan, trähästar, träbuss, pizzeria användes av barnen oavsett kön. Därmed grundläggs ett genusperspektiv och även ett demokratiskt perspektiv. I Förskolans läroplan (Lpfö98/reviderad 2010) står att barngruppen ses som viktig eftersom barn lär av varandra och då barn, oavsett flicka eller pojke, ges samma möjlighet till att utforska och leka med olika material. Författaren anser att då barn med hjälp av lekmaterial utbyter tankar i sina fria lekar uppstår lärande när de förklarar för varandra och även när de måste acceptera andra barns åsikter. För att lärande skall ske är det viktigt att det möjliggörs för barn att delta i olika typer av aktiviteter samt hur dessa organiseras (Lundgren, Säljö & Liberg, 2010). Detta förklarades också av Fröbel som menade att när ett barn ges möjlighet och tillfälle till att bilda sig en egen uppfattning gör barnen det utifrån sina egna upplevelser och i sin egen takt. Han ansåg att i vår omgivning finns det materiella resurser som hjälper oss att tänka. Kommunikation har en central betydelse i lärande och är länken till fantasi och kreativitet. Kommunikation hör, enligt Fröbel till leken och leken är en grund för lärande.

Ordet konflikt är ett annat begrepp som bland respondenterna i studien anses viktigt. Detta tas även upp i forskning. Mårtensson (2004) anser att ute på förskolegården finns möjlighet att förebygga och arbeta mot konflikt. Barns lek ute på gården är ett sätt att förebygga konflikt eftersom barn i större barngrupper tillsammans kan leka och bestämma själva. Inomhus måste respondenterna däremot göra mindre barngrupper. Enligt Maria Montessori är observation den bästa metoden för att undersöka miljön där barn befinner sig. Maria Montessori (Lundgren, Säljö & Liberg, 2010) anser att observation kan hjälpa respondenter att förstå orsaken till en konflikt bättre genom att se hur en situation uppfattas av ett barn i en barngrupp. Enligt respondenterna hamnar barnen ofta i konflikter på grund av leksaksval eller val av rum. Mårtensson (2004) menar att gården uppfyller viktiga funktioner och om det finns buskar, träd och gömställe tar leken aldrig slut.

6.2.2 Delaktighet i utformning av förskolegård

Idén om betydelsen av utformningen av förskolegården sprids av Mårtensson (2004) som menar att utrymmet påverkar utvecklingen av barns lek. Folkhälsoinstitutets (2010) rapport visar även att utformningen av gården är ett sätt att locka barn till olika aktiviteter vilket bidrar till hälsa. Det är de vuxnas ansvar att barn ges möjlighet till vistelse i utomhusmiljö. I studien betyder ordet utformning förändra, att utforma på barns villkor och att synliggöra barns intresse. Det blir intressant att kritiskt förhålla sig till hur den utformas då det inte finns bestämda regler för utformning förutom villkoren för hur lekredskap skall placeras och att de ska vara barnsäkra. Detta gör att det blir ännu viktigare att en pedagog i förskolan är delaktig i utformningen. För Fröbel är pedagogens främsta uppgift att med ett reflekterande tankesätt ge barnet möjlighet att uttrycka sina åsikter under vardagens sysselsättningar (Egidius, 1999). Även Maria Montessori lägger tonvikt på detta synsätt (Lundgren, Säljö & Liberg, 2010).

Samtliga respondenter berättade att de aktivt arbetar i utformningen av förskolgården och ser sig själva som spindeln i nätet när det gäller att ta till vara barnens egna idéer och ta ansvar för att dessa skall kunna genomföras på ett för barnen säkert sätt. De såg också föräldrarnas delaktighet som en viktig resurs. Enligt Mårtensson (2004) finns vissa utgångspunkter som är värdefulla att komma ihåg när gården utformas. Hon anser för det första, att gården skall vara rolig att leka på samt ge möjligheter för barnen att experimentera själva i sina lekar och för det andra att man inte får glömma bort för vem den skall utformas. Både i FN och i Förskoleläroplanen läggs vikt vid barns rättigheter att delta i utformningen av sin närmiljö. I Förskoleläroplanen står det att ”Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet” (Lpfö98/reviderad, 2010, s.12). Det är viktigt, enligt författaren, att barns lek tas på allvar.

Studien visar att samtliga respondenter samlar in barns idéer vilka diskuteras först med föräldrar, innan de planerar vidare. Enligt Mårtensson (2004) är det värdefullt att observera barns praktiska användning och fråga om barnens åsikter när en miljö där barnen skall vistas skapas.

Utifrån detta synsätt blir utformningen av utemiljön viktig för barns lek och utveckling, och hur förskolegården ska utformas och vilka material som ska finnas blir en viktig fråga för barnen att fundera över. Respondenterna hävdar att en välplanerad miljö skapar möjlighet för kreativa aktiviteter vilket också framkom i Mårtenssons (2004) forskning som visar att barnen som var fysiskt aktiva, fungerade bättre i sociala samspel samt hade bättre koncentration i styrda aktiviteter. De understryker att utformningen av gården påverkar barns lek och utveckling på ett positivt sätt. På båda förskolorna har man ”två fixardagar” per år då man diskuterar utformningen utifrån barnens tankar och utifrån det som pedagogerna har observerat fungerar bra eller mindre bra och då man även bygger och ställer i ordning utegården.

Ett viktigt begrepp när det gäller de lekredskap som finns på förskolegården är barnsäkra material. Det finns bestämda regler för hur dessa lekredskap skall vara utformade. Björklid (2005) hävdar att Plan och bygglagen bestämmer hur gården skall se ut. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) är gunga, rutschkana och sandlåda de vanligaste lekredskapen som finns i nästan alla förskolor och dessa lekredskap orsakar många olyckor. Enligt SKL inträffar ungefär 19 000 olyckor per år i Sverige vid sådana lekredskap. Respondenterna anser att barnsäkerhet betyder att det är viktigt att de arbetar aktivt för att försöka minska risken för olyckor.

6.3 Egna reflektioner

Min egen uppfattning om hur förskolegården kan utformas för att attrahera barn samt hur pedagoger kan utveckla deras intresse för att vara i utomhusmiljö var begränsad. Enligt min mening borde förskolegårdar generellt förändras ofta att barnen blir ännu mera lockade av att vara där. Man kan till exempel klippa roliga gångar i gräset, eller använda överblivet material från barnens eller pedagogernas hem och själva förändringen behöver inte vara revolutionerade, vilket också uttrycks av Mårtensson, (2004). I början av min förskolläraryrkesutbildning hade jag den uppfattningen att utevistelse bara var en rutin för att underlätta städernas arbete. Under tidigare VFU – perioder hade jag lagt märke till att barnen tyckte det var tråkigt att vara ute på gården och de inte hade fått förklarat för sig varför utevistelse är viktigt. Detta gav upphov till

sökandet av en förklaring till varför de inte får vara inne om det är deras önskan. Den egna kunskapen om utevistelsens betydelse utvecklades under studiens gång när jag tog del av forskning om ämnet samt vid intervjuerna med respondenterna. Efter att ha slutfört denna studie ser jag en förskolegård som en lärandemiljö där barn i sina fria lekar utvecklar sitt lärande utifrån sitt intresse och där pedagogen spelar en viktig roll för hur gården utformas för att motivera barns intresse för att vara ute och leka.

7 Vidare forskning

Denna forskning utgår bara från pedagogernas perspektiv. Det skulle vara intressant om en forskningsstudie skulle utgå från barnens perspektiv. Enligt min mening ett annat intressant uppslag för forskning skulle kunna vara att lägga fokus på både barnens och pedagogernas perspektiv samtidigt. Kan det på så sätt kan det framkomma nya infallsvinklar och bättre idéer om hur man väcker barns intresse för att vara ute och leka.

Det skulle också kunna vara intressant om studien kan prövas med ämnesinriktat fokus till exempel hur matematik grundläggs i utemiljön på förskolan. Detta tros kunna ge ett upplysande svar på hur gården bidrar till barns utveckling. Det skulle också vara intressant om samma studie skulle genomföras med en kvantitativ metod istället för den använda kvalitativa metoden. De erhållna svaren skulle då kunna jämföras.

Denne studie kan förhoppningsvis väcka tankar hos verksamma förskolepedagoger och lärarstudenter och vara en inspiration till vidare forskning i ämnet.

Referenslista

- Bell, Judith (2003). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Björklid, Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola /*. Johanneshov: TPB
- Egidius, Henry (1999). *Pedagogik för 2000-talet*. Stockholm: Natur och kultur
- Henriksson, Sven Erik & Castenfelt, Ronald (2009). *Säkra lekplatsen: olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*. 4, uppl. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. Lund: Studentlitteratur
- Hultgren, Staffan (2008). *Fysisk aktivitet - folkhälsa - beteendeförändringar: en beteendevetenskaplig beaktelse: hur får man barn och ungdomar intresserade av fysisk aktivitet?* Uppsala: Kunskapsföretaget
- Krokmark, Tomas. (red.) (2003). *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2010). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Skolverket (2006). *Lekens roll i förskola och förskoleklass*. Stockholm: Lärarförbundets förlag
- Mårtensson, Fredrika (2004). *Landskapet i leken: en studie av utomhuslek på förskolegården*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet, 2004
Tillgänglig på internet: <http://epsilon.slu.se/a464.pd>
- Patel, Runa och Davidson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö98*. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 26/07-12 www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

Digitala källor

Folkhälsopolitik rapport. (2010). *Fysisk aktivitet*. Statens folkhälsoinstitut. Digital resurs [hämtad den 2012-08-10]

<http://www.fhi.se/PageFiles/12401/R2011-15-Fysisk-aktivitet-Kunskapsunderlag-for-Folkhalsopolitisk-rapport-2010-.pdf>

Barnkonventionen (2009). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Digital resurs

[hämtad den 2012-09-20]

<http://unicef.se/barnkonventionen>

Klinik och vetenskap (2007). *Lakartidning, no 3, volym104*. Digital resurs

[hämtad den 2012-09-20]

<http://larkiv.lakartidningen.se/2007/temp/pda32844.pdf>

Bilaga 1

Informationsbrev som skickade till pedagoger i respektive förskolan.

Skulle Ni vilja vara med i en undersökning om förskolegården betydelse för barns utelek och utveckling? På många förskolor är utemiljö är en viktig del av dagens sysselsättning. Det är också ett av förskolans uppdrag att erbjuda en utomhusvistelse som ger möjlighet till lek och annan aktivitet.

Syfte med undersökningen är att beskriva och förklara hur pedagoger vid förskolor betraktar förskolegårdens betydelse för barnens lek och utveckling, samt hur pedagoger uttrycker möjligheter att själva utforma ute förskolegården. Du har valts ut med tanke på dina kunskaper och erfarenheter, och om detta vill jag samtala om vid en intervju som vi bokat. Undersökningsintervjun kommer att utföras enskilt. Resultatet kommer enbart att användas till grund för examensarbetet. All information såsom namn och det som sägs under intervju kommer att vara högst konfidentiellt. Examensarbetet skrivs vid högskolan i Skövde och kommer att kommuniceras tillbaka till dig som intervjuperson. Det är naturligtvis frivilligt att delta i undersökningen, men att min förhoppning är att få lyssna på dina kunskaper om barns lek och utveckling på förskolegården.

Vid eventuella frågor

Nadya Bidiwala

Tel.nr:

Hem: XXXXXXXXX

Mobil: XXXXXXXX

e-mail: bidiwala@comhem.se

Handledare: Urban Carlén

Högskolan i Skövde

Bilaga 2

Frågeställningar för intervjuer med förskollärare

Varje intervju inleds med orden: Berätta för mig om hur du ser på barns utelek

Frågeställning 1

1. Frågor om förskollärarnas syn på förskolegården

- Vad gör barngruppen på sin utelek?
 - Vilka platser leker barnen på?
- Hur ofta är barnen ute på förskolegården?
- Hur planerar du och arbetslaget aktiviteter för barnens utelek?
- Varför är den fria uteleken betydelsefull för barnens utveckling?
- Hur ofta deltar du i barnens utelek? Försök att uppskatta hur ofta...
 - Vad gör du tillsammans med barnen vid dessa stunder?
 - Varför väljer du att delta eller inte delta?

Frågeställning 2 & 3

2. Frågor om förskollärarnas syn på utformningen av förskolegården

- Hur skulle du beskriva förskolans utemiljö?
 - Hur ser den ut?
 - Varför är gården utformad på detta sätt?
 - Vems uppgift är det att utveckla gården på ett sätt som stimulerar barns lek?
- Vilket lekmaterial finns tillgängligt för barnen?
 - Vilket lekmaterial används mest
 - Varför används detta lekmaterial så mycket?
- Vilka platser finns för barnen att använda på gården?
 - Varför används dessa platser?
 - Hur görs dessa platser barnsäkra?
- Hur utvecklas barnens genom att leka på förskolegården?
- Hur skulle du vilja se att förskolegården utformades om du fick bestämma?
 - Vad saknar utformningen av utemiljön idag?

